

Probleemipõhise õppe ja disainmõtlemise koolitus

18.-19.08.2026

Tõrvandi

Jaak-Albert Metsoja

Ingrid Kippasto, Merle Roos, Marje Ilves, Kirsti Pihlik

Eesti
Teadusagentuur

miks?ee

Koolituse päevakava ja korraldus

Päevakava 18. augustil

10:30	saabumine, hommikuamps
11:00–11:15	sissejuhatus koolitusse
11:15–12:30	I plokk <i>Ideest leiutiseni</i>
12:30–13:15	lõuna
13:15–14:45	II plokk <i>Disainmõtlemine ja juhendamisprotsess</i>
14:45–15:00	paus
15:00–16:30	III plokk <i>Konkursitöö vormistamine ja esitamine</i>
16:30–17:00	I päeva kokkuvõte

Iga plokk algab sissejuhatusega, põhiosa: töötuba 60 min, lõppeb refleksiooniga suures saalis

Koolituse päevakava ja korraldus

Päevakava 19. augustil

9:00–9:30 ETAG tutvustab ootusi konkursitöödele

9:30–9:45 paus

9:45–11:15 IV plokk *Töö hindamine | Kui mina oleksin žüriiliige*

11:15–12:00 lõuna

12:00–13:30 V plokk *Nullist sajeni | Ideaalne leiutis*

13:30–13:45 paus

13:45–15:00 Kokkuvõte | Refleksiooniterad kodus tarbimiseks

Leiutajate koolitus | Ideest leiutiseni

Leiutamine- mis see on?

- *Leiutamine on äge! See on millegi uue väljamõtlemine.* (Liira 2023; artikkel Õpetajate Lehes)

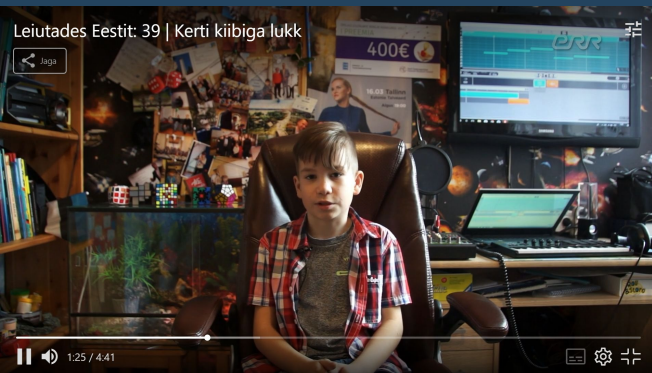
“Selle asemel, et uut triikrauda disainida,
tuleks leiutada kortsumatu tekstiil.”

Bruno Tomberg
Eesti tootedisaini isa
(Tsitaat Rehepapp 2012)

LEIUTAMINE ON VABA JA MÄNGULINE... ?

Leiutaja – kes see on?

Kert Vahtre,
Rapla ÜG 4. kl, 2017

Markus Villig
Tallinna Reaalkool, 2013
mTakso

Elisabeth Tagobert, Loore Lee Allmaa ja
Tuuli Hanson | Kyriak ja nende *Kipu*.
2026 parim õpilasfirma

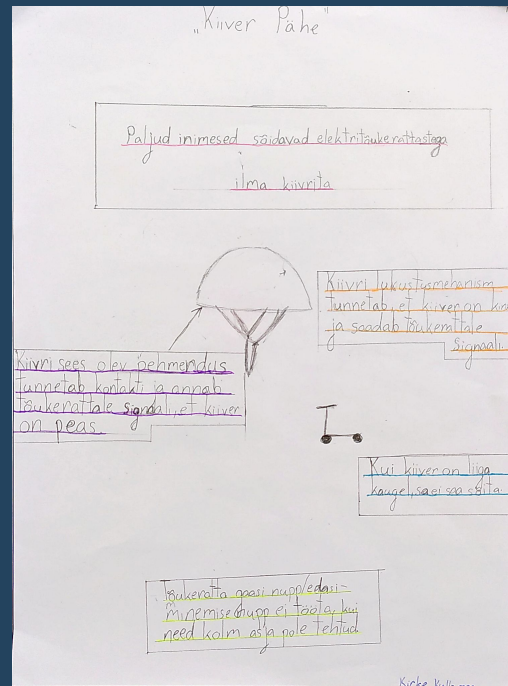
James Dyson
>5000 prototüübi 1978-1983

Leiutamine kui probleemilahendus

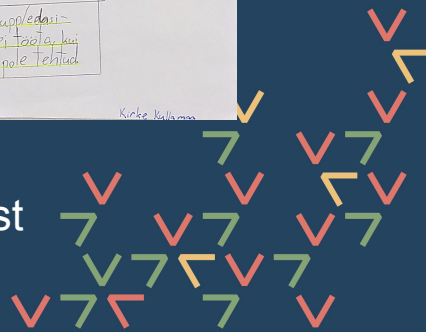
Alguses oli
probleem

*disainiprotsessi
jaoks võib
probleem olla ka
esteetiline (Vt ka
Rehepapp 2012)

“Helkuripall” ja “Kiiver pähe” - näited
konkursile esitatud Tõrvandi kooli leiutistest

LEIUTAMINE ON SUUNATUD... PROBLEEMILAHENDUSELE

Leiutis kui tehniline lahendus

2017. a. Kert Vahtre (Rapla Ühisgümnaasiumi 4. klass) töö „Lükandukse kiibiga lukk“

“Asi oli selles, et kõik tulid minu tuppa”

LEIUTAMINE ON PROBLEEMI (UUDNE) TEHNILINE LAHENDUS

Kuidas leiutamist toetada?

Juhised I töötoaks: probleem

- **Probleemi leidmise ja valimise (hindamise) viisid**

- Probleemi leidmise koduülesanne
- Vaba ajurünnak kohapeal
- Probleemijaht keskkonnas
- Teema eelnev määratlemine

Hinnangud:

- Olulisus - kui paljusid puudutab?
- Subjektiivne - kas ka mind puudutab?

Kuidas leiutamist toetada?

Juhised I töötoaks: probleem

- Kontrollküsimused
  - Keda probleem puudutab?
  - Kui oluline?
  - Mis muutuks, kui lahendame?
  - Kas on päris probleem või mugavus/tüütus?
  - Ega lahendust juba olemas ei ole?
  - Millega on isiklik seos? Mis sütitab?

Kuidas leiutamist toetada?

Juhised I töötoaks: lahendus/leiutis

- **Lahenduse leidmise viisid**
  - Ajurünnak ->mitu lahendust
  - Näite ette modelleerimine (koos või ilma etappideta)
- **Kontrollküsimused:**
  - Kas on tehniline lahendus?
  - Kas on uudne lahendus?
  - Kui kasutaja- keskkonnasõbralik?
  - Teostatavus
  - Kas on just meie probleemi lahendamiseks lihtne ja tõhus?
  - **Kas me suudame sellest joonise teha?**

Kuidas leiutamist toetada? I töötoa refleksioon

1. Mis on tähtis probleemi otsimise ja valimise faasis?
2. Mis on tähtis leiutise idee valimise ja joonistamise faasis?

Mis on tähtis **leiutise** idee valimise ja joonistamise faasis?

ei robotitele ja leviteer visandamisoskus
selge arusaam leiutisest mitte üle mõelda joonise tõestus
sihtrühm
arusaadavus
uudsus lihtsus
teostatavus säde julgus
kujutlusvõime mõistetavus laiale sihtgrupile vaja
ruumitaju vajalikkus lisaselgitused
tugev tahtmine
praktilisus lihtne ja värviline
kriitseldamisoskus

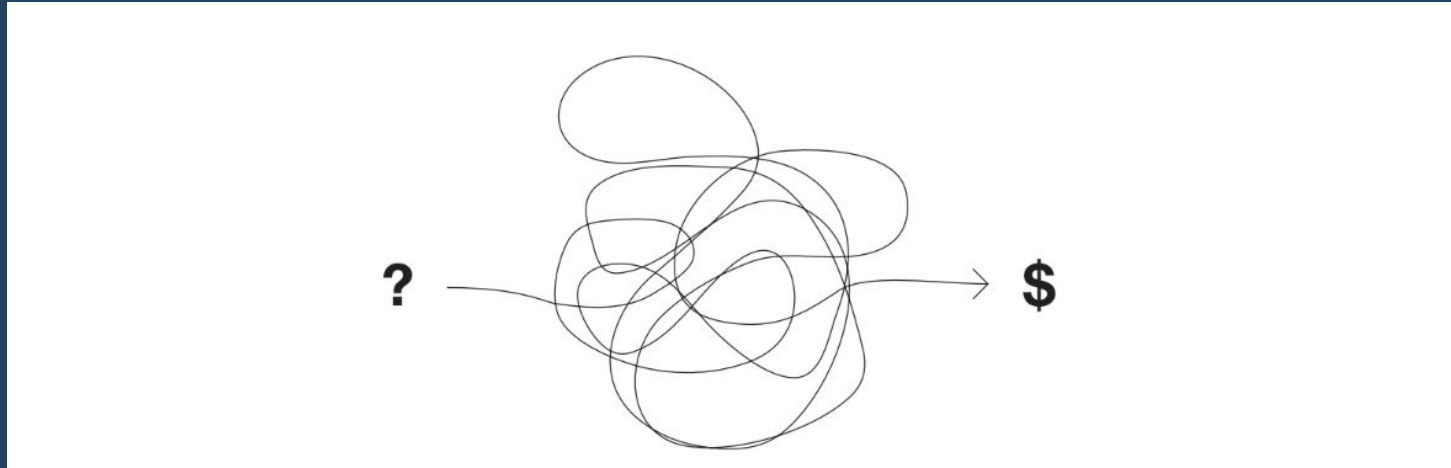
Leiutajate koolitus

II

Disainmõtlemine ja juhendamisprotsess

Disainmõtlemise protsess

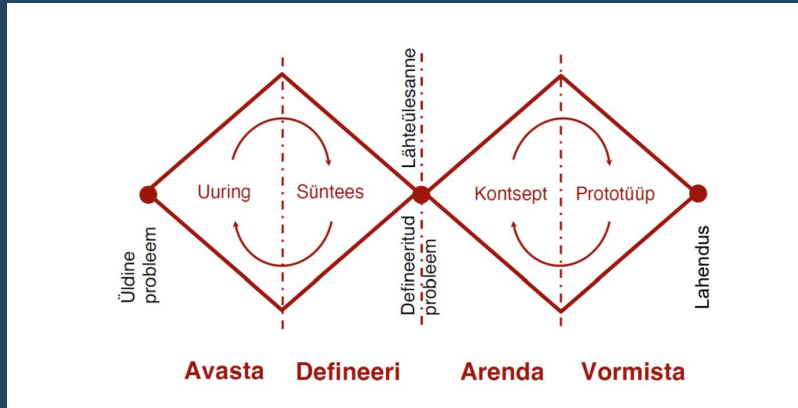

Tim Brennan Apple'i
loomeosakonnast (u 1990):
*"Nii me töötame. Keegi tellib
projekti, me teeme mingit värki
ja raha tuleb."*

- Mängulisus
- Sarnasus uitamisele
- Korratavuse /
tagasipööramisvõimaluse olulisus
- Lahutamatu "musta kasti" mõõde

Disainmõtlemise protsess

DesignCouncil'i topeltteemandi [mudel](#)

Avastamise faas. Kõik saab alguse probleemist. Sel ajal tuleb avastada uut informatsiooni. Taustauuringutega selgitada välja projekti parameetrid ja piirid. Sõnastatakse lähteülesanne.

Kirjeldamise faas. Selles defineeritakse täpne probleem, mis võib lähteülesande probleemist erineda.

Arendamise faas. Arendamise faasis toimub ajurünnak ja ideede avardamine. Ideid kombineeritakse, katsetatakse, mängitakse läbi ja luuakse uusi kontseptsioone.

Valmistamise faas. Selles toimub projekti viimistlemine, prototüüpimine, dokumenteerimine ja elluviimine.

Disainmõtlemise protsess - PAUS?

Disainiprotsessi
mudelid, lk 42
Inkubatsiooni-
period

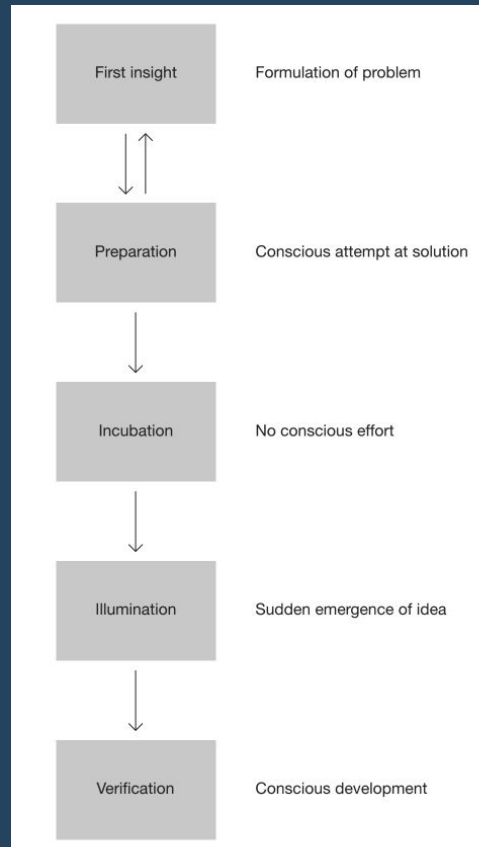
Esmatutvus

Ettevalmistus

→
Inkubatsioon

Valgustus

Kontrollimine

Probleemi
sõnastamine

Teadlik
lahendamine

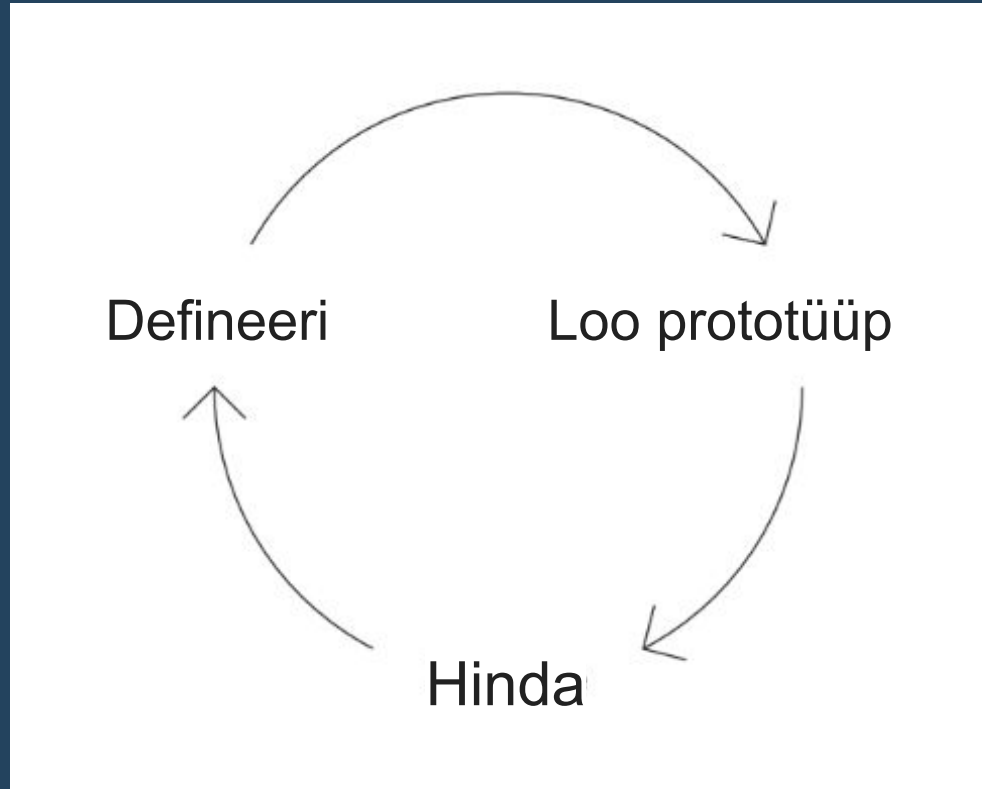
Teadlikku
pingutust pole

Ideesähvatus

Teadlik arenda-
mine

Disainmõtlemise protsess

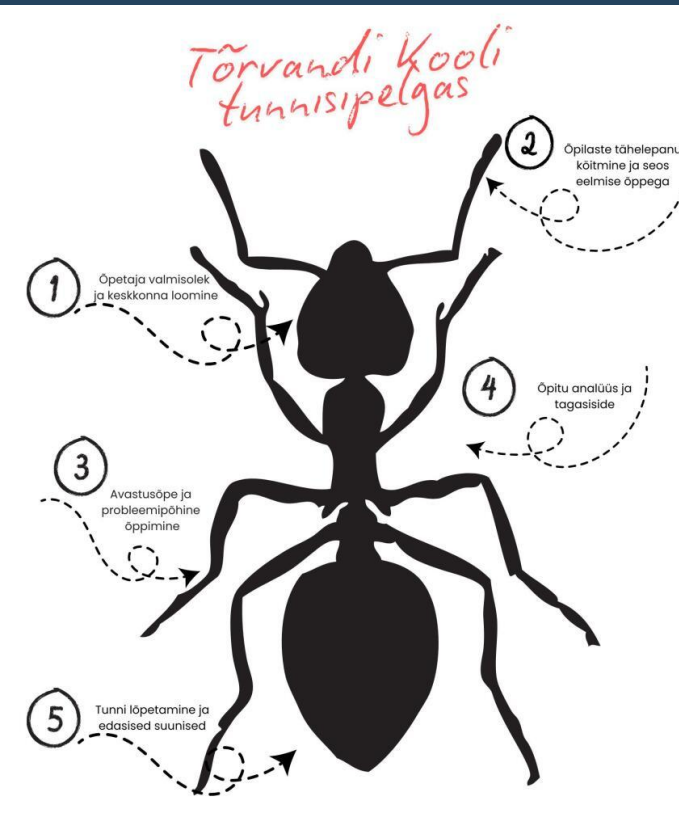

Disainiprotsessi
mudelid, lk 50
Tsüklilisus

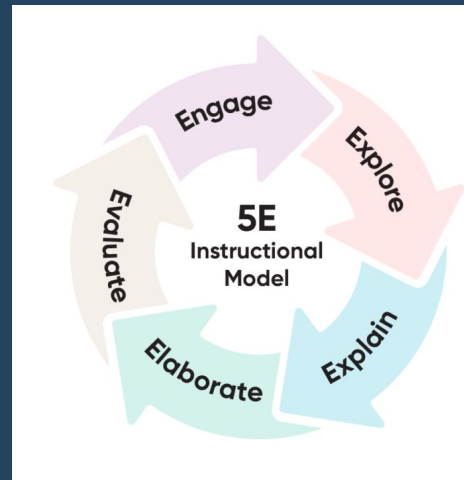
Dubberly 2005

Disainmõtlemine koolitunnis??

Tõrvandi Kooli tunnistruktuuri mudel

Uurimuslikus õppes kasutatakse 5E [mudel](#)

Nii õppe- kui leiutamise protsess on etapiviisilised.

Lineaarsus vs iteratiivsus

Analüütiline ja samm-sammuline vs loov ja sähvatustega

Liha luudele! Täiusta algset visandit!

II töötoa juhised

1) PROBLEEMI selge sõnastamine

Mis/miks - milles probleem seisneb? Miks see üldse probleem on, kuidas ja milles see avaldub? Kes/kelle jaoks - kes on probleemiga seotud, kellele on see probleemiks? Kui oluline - mida see probleem endaga kaasa toob?

Nooremad (6-7-aastased lapsed ja 1. ning 2. kooliastme õpilased):

Lahendust vajava probleemi kirjeldus (probleemi selge sõnastus ja olulisuse ülevaade)

Vanemad (3. kooliastme õpilased ja gümnaasium):

Lahendust vajava probleemi kirjeldus, sihtgrupi ja probleemi olulisuse analüüs;

Leiutise kirjelduse kriteeriumid ETAG konkursil osalemise [infost](#)

Liha luudele! Täiusta algset visandit!

II töötoa juhised

2) LAHENDUS

- Otsi ja lisa abi- ja taustinfo
- Selgita, kuidas probleemi lahendab, mis on lahenduse uudsus
- Loodussäästlikkus
- Lihtsus, kasutatavus; kasutajakogemus, hüpoteetiline (netist leitu) või päris: tagasiside, arvamus (küsitlus, prototüübi katsetamine)

Nooremad: *Lahenduse kirjeldus, mis lähtub sihtgrupi vajadustega (sh uudsus, keskkonna- ja kasutajasõbralikkus jms)*

Vanemad: *Lahenduse uurimuslik kirjeldus (töö uurimuslik osa, viidetega allikatele), vastavus sihtgrupi vajadustega (sh uudsus, keskkonna- ja kasutajasõbralikkus jms) ja võrdlus olemasolevate sarnaste lahendustega jms*

Liha luudele! Täiusta algset visandit!

II töötoa juhised

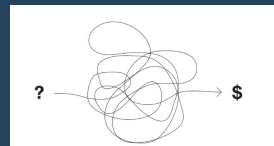
3) TÖÖPROTSESS

- Kirjelda oma rühma tööprotsessi: millised on olulised etapid; mis võtteid kasutad leiutise täiustamisel. Kirjelda ka juhendaja ning leiutaja **rolle!**

Nooremad:

Tööprotsessi ülevaade, mis näitab seoseid probleemipüstituse, kasutaja ja lahenduse vahel.

Pikkus u 1–2 A4 lehekülge ja on korrektselt vormistatud (sh allikate olemasolul viidetega)

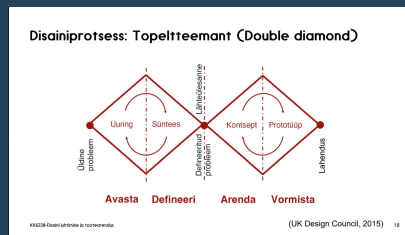

Vanemad:

Tööprotsessi analüüs ja järeldused (mis näitab seoseid probleemipüstituse, kasutaja ja lahenduse vahel);

Pikkus 2–4 A4 lehekülge ja on korrektselt vormistatud, sh korrektselt viidatud.

Esitada võib ka koolis valminud loovtöö, mis on kohandatud konkursi nõuetele.

Liha luudele! Täiusta algset visandit!

II töötoa juhised

4*) Vabatahtlik, käed-külge tegevus

- Loo mudel või prototüüp! (Saab lõpetada III plokis)

Kuidas leiutis paremaks teha?

II töötoa refleksioon

1. Mis paneb leiutisele liha luudele?
2. Hüppelauad ja komistuskivid

=tähtsad hetked, tähtsad kohad

~~leiutamise protsessis~~

juhendaja ja noore leiutaja koostöös

All groups

Visualiseerimine

Praktiline uurimus

Meeskonnatöö

Motivatsioon ja emotsioonid

Aeg ja keskendumine

Tagasiside

Visualiseerimine

11 responses

Visualiseerimine

Visuaalselt leiutise kujundamine või prototüübi loomine. Tagasiside küsimine osapoolteilt.

Lahti mõtestamine

Mõtete pörgatamine

Vajaminevad vahendid

Ette kujutada kuidas sihtgruppi kasutaja hakkab seda kasutama, ja siis hakkata seda kirjeldama.

Visualiseerimine

tööprotsessi läbi kirjutamine ja joonistamine toob reaalse pildi

Katsetamine

Fantaasia ja sõnaosavus.

Valjusti sõbraga rääkimine ja reflekteerimine

Praktiline uurimus

6 responses

Läbimõeldud idee, eelnev uurimus, praktiline vajadus

Õige sihtgrupi leidmine ja toote vajalikkus

Isiklik suhe leiutisega.

Reaalsus

Erinevad harjutused jõusaalis: info kogumine erinevatest allikatest, uuring võimalikest kasutajatest, prototüüpimine ja venitused.

Erinevate allikate kasutamine, lai alusmaterjal.

Meeskonnatöö

4 responses

Hea meeskond

Piisavalt aega ja vahem taustamüra (töö ainult oma grupiga).

Töö ja vaev

Sõbrad aitavad

Motivatsioon ja emotsioonid

3 responses

Hea meeleolu ja sõbrad

Veri, higi ja pisarad

Veri, higi ja pisarad

Aeg ja keskendumine

2 responses

Fookuse hoidmine

Piisavalt aega

Tagasiside

1 response

Plaan, eesmärgid paika, tagasiside teistelt

Teise arvamusega leppimine, oma arvamuse peale surumine.

Komistuskivi-konkurssitööd esitades suur töömaht juhendajal.

Kas pole olemas - kontrolli

Juhendaja aitab hoida fookust

Väga teoreetiline. Mina laseks õpilastel rohkem praktiliselt toimetada.

Kuula lapsi! Toeta ja suuna tagaplaanil.

Juhendaja positiivsus ja leiutaja julgustamine

Tähtsad hetked: Õlgete küsimuste küsimine, mis viib mõtted teistele radadele, mida pole veel läbitud.

Kuula lapsi

Juhendaja küsimused töö ülevaatamise ajal. Kui õpilasel kaob motivatsioon, siis juhendaja näitab võimalusi/teid edasi minekuks

Oskus kaaslast/juhendajat kuulata ja mõista mudelit üheselt - võib tekkida eriarvamusi.

Individuaalselt vastata vormi küsimustele alguses. Talistuseks saab kui kaob kontakt noorega, paus venib pikale

Hirm eksida ja sellest vabanemine

märksõnad - siis pikk tekst

Ühtne arusaam.

Komistuskiviks ajapuudus; hüppelauaks loovad lapsed

hüppelaud-aidata leida kindel suund või anda ette kindel teema. Komistuskivihuvi raugine

Koos jõuame sihile

Juhendaja positiivsus ja leiutaja julgustamine Oskus kuulata

Komistuskivi: liigne juhendaja suunamine ja lapse fantaasia alla surumine

Toetada noort tagasilöökkide korral

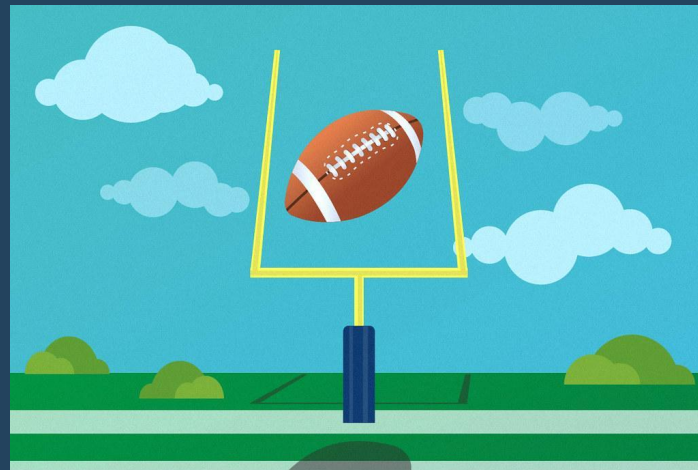

Leiutajate koolitus III

Konkursitöö
vormistamine ja
esitamine

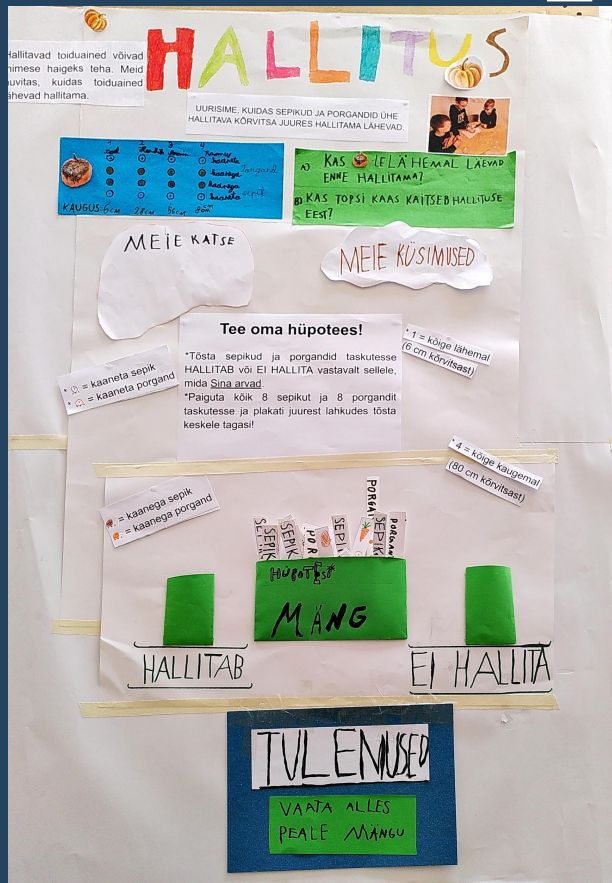
Leiutise esitamine

Kas pall on värava kujuga?

Leiutise esitamine

Kas pall on värava kujuga?
Näide teadustööde konkursilt

Õpetaja-õpetaja, teeme
mängu!

Näide Tõrvandi Kooli õpilaste plakatil olevast hüpoteesi-mängust

III töötoa juhised

- Sisestage leiutise andmed + pilt joonisest (ja mudelist/prototüübist, kui on) Google Forms (max 20 min)
- Kasutage II töötoas loodud dokumenti, et teha esitusvormile muudatusettepanekuid
  - Eesmärk - säilitada lapse/noore agentsus protsessi lõpuni. Selgitada paremini, mida talt oodatakse.

“Tööprotsessi ülevaade, mis näitab seoseid probleemipüstituse, kasutaja ja lahenduse vahel.”

III töötoa tugislaid

- 20 minutit teie dokumendis oleva esitamiseks Google Forms kaudu
- 30 min vormile muudatusettepanekute tegemiseks
  - Kuidas muuta sõnastusi jm nii, et oleks lapsele arusaadavam.
  - **Kasutage dokumendis teist värvi**
- 10 minutit muudatuste aruteluks töötoas

Lisamõtted: aruteluring vormi muudatuste üle | “Kasutajauuring”

Esimese päeva kokkuvõte

1. Kuidas toetada noort leiutajat leiutamise protsessis?

- >Eelnevad vastused
- >Lisamõtteid: arutelu

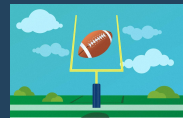
Esimese päeva kokkuvõte

2. Kuidas hoida noore leiutaja *agentsust* kuni leiutise konkursile esitamiseni?

Kuidas “värav” lapsele vastuvõetavamaks teha?

Millised lisaküsimused aitavad lapse mõtte kätte saada?

Mis veel aitab esitamisevormi lapsele “tõlkida”?

->Osalejate kokkuvõte töötubades
välja käidud ettepanekutest
& arutelu 4*5 min.

Žürii ootused konkursitööle

Tanel Liira

IV töötuba - kui ma oleksin žüriiliige

9:45-11:15

- Töötubades eile esitatud leiutised, hindamismaatriks ja hindamistabel
- Hinnake esimest tööd individuaalselt (prooviks), edasi oma tuttavas kolmikus
- Juhendaja koondab hinded, selgub võidutöö
- Valige žürii esimees, kes võidutööd tutvustab peale lõunat saalis. Tagasiside Tanelilt ja Jonaselt

Nullist sajani | Ideaalne leiutis

Koduaia nälkjarobot

Leiutamine kui aeg oma
lapsega

Ats-Kaarel Purge, Kadri Leetmaa

Leiutamine kui aeg oma lapsega

Probleemipõhise õppe ja disainmõtlemise koolitus

Tõrvandi Koolis, 19. augustil 2026

Ats-Kaarel Purge (leiutaja) ja Kadri Leetmaa (ema)

Ats-Kaarel räägib oma NÄLKJAROBOTIST.

Siin on pilt koduhoovist. Taga keskel kirsipuu all laeb droon. Vasakul aia taga tänaval sõidab pakirobot. Aednik on peenramaalt korjanud palju teetigusid.

Tema pardalt lähevad tigused otsima väikesed putuk-autod. Nad tõmbavad iminappadega teod enda külge ja viivad need drooni.

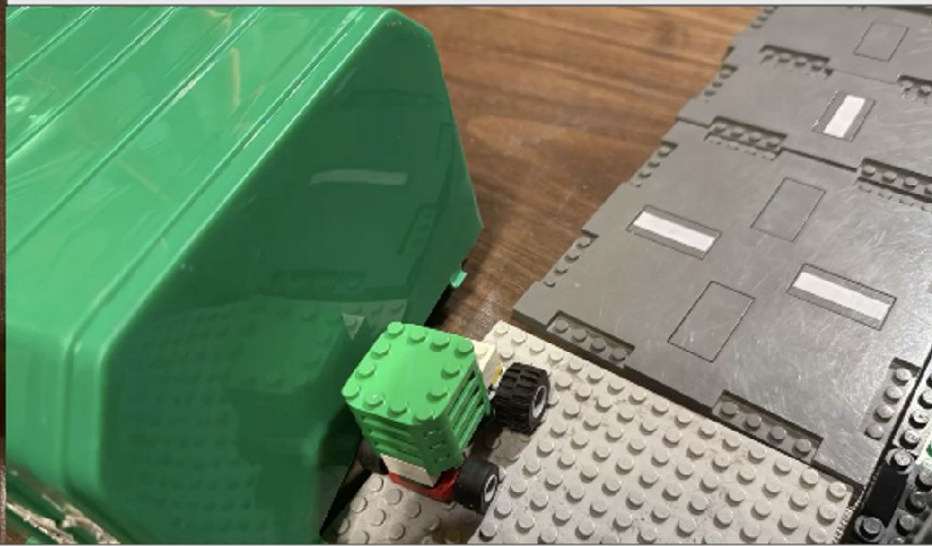
Droon sõidab linnaosa pakirobotisse, annab talle teod ja läheb oma aeda tagasi. Pakirobotis on ka vahend, mis lõpetab teetigude elu. Inimesed ei pea neid ise surmama.

Pakirobot viib kogutud teod suuremasse mahutisse ...

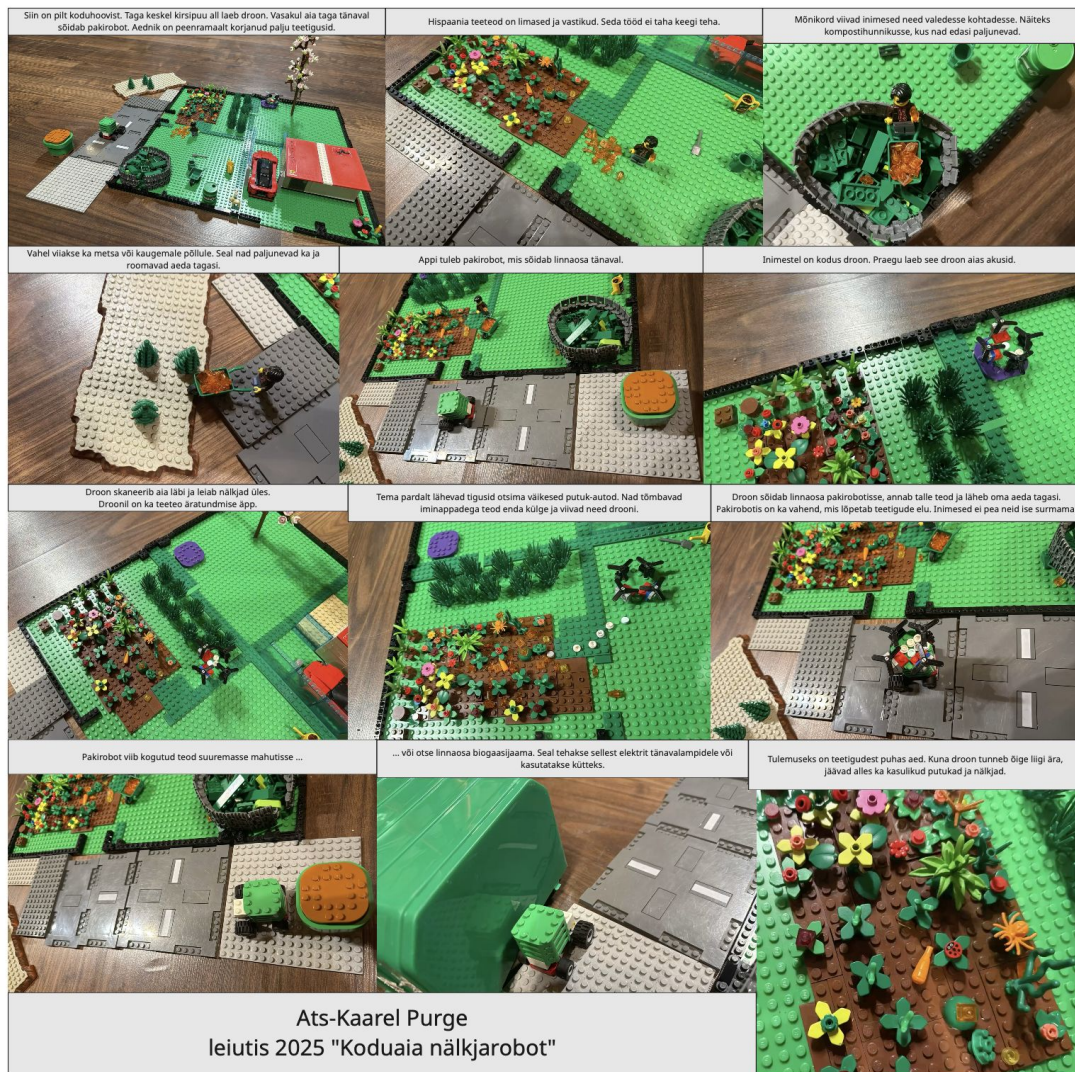

... või otse linnaosa biogaasijaama. Seal tehakse sellest elektrit tänavalampidele või kasutatakse kütteks.

Ats-Kaarli leiutis 2025

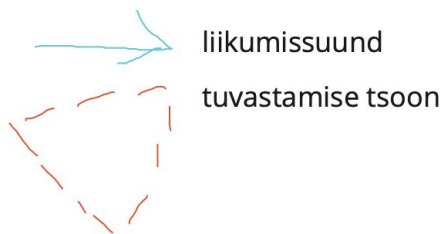
Koduaia nälkjarobot

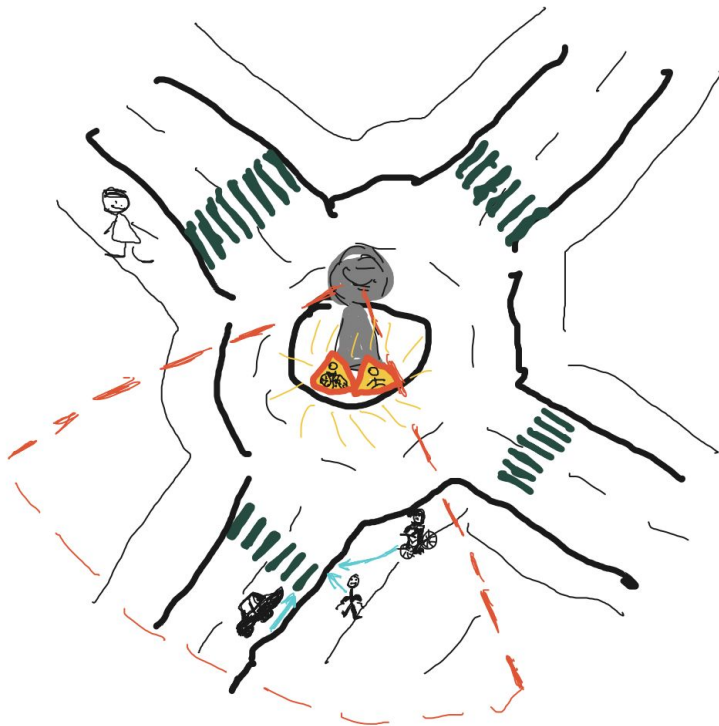
Ats-Kaarli leiutis 2024

LAPS TEEL TUVASTI

Leiutise autor: Ats-Kaarel Purge

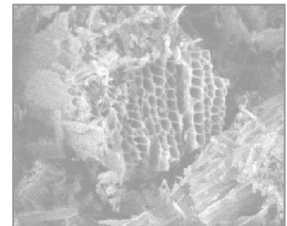
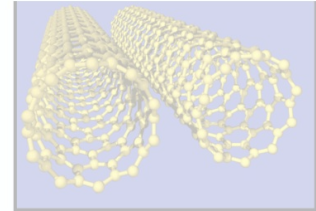
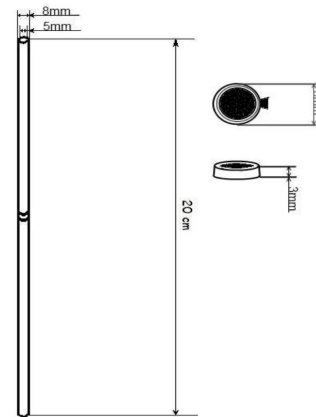
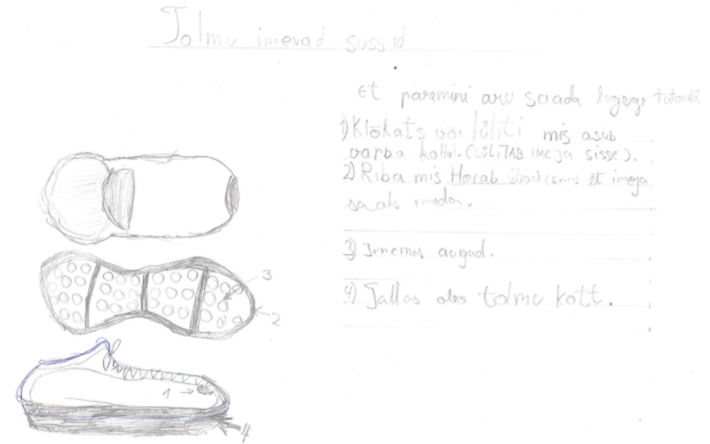
Ristmiku keskel on kaamerakera. See tuvastab sebra lähedal olevad lapsed. Kõik alla 50 kg suurused inimesed ja jalgrattad. Autojuhile läheb vilkuma rattamärk või lapse märk või mõlemad. Autojuht saab teada, et mõni laps võib äkki teele hüpata. Niimoodi ei juhtu õnnetust.

Meie pere leiutisi

- Rein ja sugulane Silver 2008 – tolmu imevad sussid

- Rein 2010 – filtriga kõrs puhta joogivee hankimiseks arenguriikides

Vanema / pere motivatsioon

- Tore ja sisukas aeg koos lapsega
- Nutitamisele alternatiivsete tegevuste leidmine
- Suhtlemine pere sees eri riikide vahel
- Endale vaheldus, oma kiirustamise tasakaalustamiseks
- Lapse toetamine (silmaring, tunnustus on igaühele vajalik)

Vanema ressursid

- Rohkem aega ideekorjeks
  - aastaringselt
- Igapäevaelu koos lapsega, ideede korjamine selle käigus
  - Kus head mõtted tulevad? kalal olles; õnnetus/äpardus; autosõidu ajal; arvutimängu keskel; söögilaua taga; õhtul und oodates, vanaema juures ...
- Mõtestatud tegevuse soosimine (sealjuures internetis)
  - Millised ideed sul juba on? Uuri, kas need on juba leiutatud.
- Märkamine koos lapsega
  - Atsi ja klassivenna matkaradade uurimistöö (rähni toksimise salvestamine)

Ressursid, mida perel (alati) ei ole

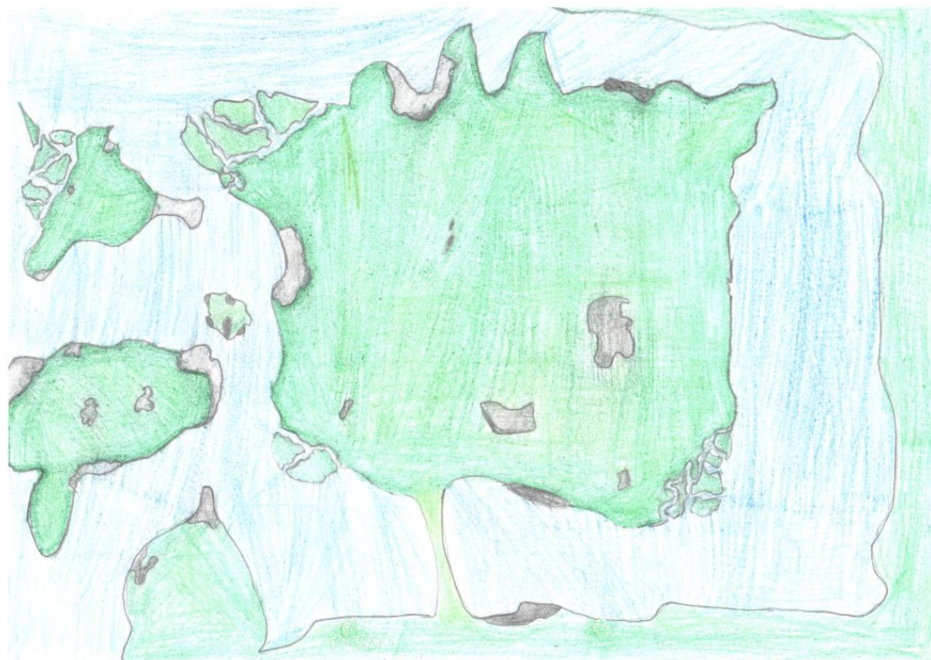
- Mida nii vana laps võiks juba osata? Mis on liiast?
- Oskus doseerida mahtu ja jaotada tegevus jõukohasteks osadeks
- Milliseid töövahendeid on koolis või huviringis kasutatud?
  - animatsiooni või mõne põneva digikeskkonna näide
- Kuidas alles hoida lapse enda aktiivne roll ja loovus?
- Võimalus ja oskus teha koostööd teistega peredega
- Vormistuse nõuded, esinemise harjutamine jmt
- Mis on sel konkursil oodatud? Mis võiks silma torgata?

Mis võimalused on perel ja koolil koos?

- Ideede korjamine kui pikem koduga koos tehtav ülesanne
  - ideekorjetahvel suviseks täitmiseks
- Konkreetsed alaülesanded perele (koolitund on lühike)
- Töö jõukohaseks disainimise abi
- Vajadusel eri perede laste koostöö modereerimine
  - Atsi ja klassivenna matkaradade töö näide
- Võimalike töövahendite pank vanematele-juhendajatele
- Isu äratamine (et pered teaks leiutajate konkursist)
  - peaaegu kaks kümnendit häid näiteid
- Nende laste toetamine, keda peredes toetatakse vähem

Leiutamine – jõukohane igaühele

- Lapsed kui "rikkumata" mõtlejad, vaatlejad, visionäärid
- Leiutamine ei pea olema töö andekatega ja paremini paigal püsivate lastega
- Olulised omadused: ettevõtlikkus ja loovus

Õpilaste visioonikonkurss "Eesti 100" aastal 2008, I preemia (6-10 aastased)
Rein Leetmaa essee „Eestimaa 10 aasta pärast” joonistus
Elva Gümnaasium, juhendaja õpetaja Hilve Kivipõld

Suur tänu!

Ats-Kaarel

Tõrvandi Kool, 4b

ats-kaarel.purge@torvandi.edu.ee

Kadri Leetmaa

Ats-Kaarli ema

kadri.leetmaa@gmail.com

Nullist sajani | Ideaalne leiutis

Tänased võidutööd

4 žürii esindajad

Nullist sajani | Ideaalne leiutis

- Igale žüriile 15 min aega tutvustada + põhjendada
- Tagasiside riikliku konkursi žüriilt; arutelu

Probleemipõhine õpe Disainmõtlemine Leiutamine

- Protsess vs konkurss *Kas ideaalne leiutis või maitse suhu?* Kus algab ja kus lõppeb tööprotsess?
- 15. oktoober. Kool ja vanemad
- Mida sulle andsid erinevad rollid?
- Terad ja sõklad
- Kuidas oma koolis rakendan? (52 konkursitööd)

